

Voor ieder volk een eigen land

Over het recht op afscheiding

Universiteit Utrecht | Faculteit Geesteswetenschappen | Filosofie en Religiewetenschap |

Eindwerkstuk Bachelor Wijsbegeerte

Student UU: **Cis de Hoop** | Studentnr. **9964401** | 13 februari 2016

Scriptiebegeleider: dr. J.P.M. Philips | Tweede corrector: dr. J.H. van Lith

1. Inleiding

Het thema van deze scriptie is het recht op afscheiding en ik wil de vraag beantwoorden *waarom en onder welke voorwaarden een volk recht heeft om zich af te scheiden van een bestaande staat*. Er is sprake van afscheiding wanneer een groep, die in een deel van een (bestaande) staat woont, tracht om daar een nieuwe staat te creëren.¹

Wanneer we kijken naar afscheidingsbewegingen in de laatste decennia dan kunnen we er niet omheen te concluderen dat nationalistische sentimenten² een belangrijke motivatie zijn. In deze scriptie wil ik daarom ook de vraag beantwoorden waarom *een volk*, anders dan andere culturele groepen, een recht op afscheiding heeft. Er zijn in de filosofie verschillende definities van het begrip 'volk', voor mijn betoog maak ik gebruik van de notie die David Miller beschrijft in zijn boek 'On Nationality' :

These five elements together - a community 1) constituted by shared belief and mutual commitment, 2) extended in history, 3) active in character, 4) connected to a particular territory, and 5) marked off from other communities by a distinct public culture,- serve to distinguish nationality from other collective sources of personal identity.³

Voor mensen is het belangrijk om bij een volk te horen: men ontleent er zijn identiteit aan, voelt zich verbonden met elkaar, heeft een gezamenlijke geschiedenis. David Miller gaat uitgebreid in op de verschillende elementen en later in mijn betoog zal ik daar ook op terugkomen. De reden dat ik kies voor zijn notie is, dat de genoemde elementen en het belang dat mensen hechten aan hun nationaliteit blijkbaar groot genoeg is om ervoor te vechten. Als we de vraag stellen naar de morele rechtvaardiging voor het recht tot afscheiding, kunnen we niet om dergelijke nationalistische motivaties heen.

¹ Allan Buchanan, "Secession", in *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Summer 2013 Edition), Edward N. Zalta (ed.), <http://plato.stanford.edu/archives/sum2013/entries/secession/>

² Met het adjectief 'nationalistisch' bedoel ik in deze scriptie 'volksnationalistisch': het horen bij of verbonden zijn met een volk, een natie. In de Engelstalige literatuur wordt een volk meestal aangeduid met 'nation' en een staat met 'state'. Wanneer ik spreek over nationaliteit bedoel ik in dit betoog ook volksnationaliteit.

³ David Miller, *On Nationality*, (Oxford: Clarendon Press, 1995), p. 27

Wanneer we spreken over een recht op afscheiding dan hebben we het over een unilateraal recht op afscheiding. Unilateraal wil zeggen dat een groep zich eenzijdig wil afscheiden van een leidende staat.⁴ Bovendien hebben we het over een moreel (claim)recht⁵, wat meer is dan alleen een morele rechtvaardiging. Buchanan omschrijft dit als volgt:

Sometimes it is not clear whether a theorist is advancing a theory of the conditions under which secession is morally justified, that is, the conditions under which a group has a moral liberty-right or mere permission to secede, or a theory of the conditions under which a group has the claim-right to secede. Talk about 'the right to secede' is ambiguous between these alternatives. A claim-right includes not only a liberty-right or mere permission (i.e. that a group is justified in seceding in the sense that if they do they do not thereby act impermissibly), but also a correlative obligation on the part of others not to interfere with the attempted secession.⁶

Theorieën over een recht op afscheiding hebben als doel een moreel raamwerk te creëren en de vraag te beantwoorden of en wanneer een groep moreel gerechtvaardigd is zich af te scheiden.

Er zijn verschillende benaderingen en voorwaarden en in deze scriptie zal ik een drietal theorieën over afscheiding bespreken en met elkaar vergelijken. Afscheidingsbewegingen gaan vaak gepaard met onrust en geweld. Met het oog op stabiliteit op het wereldtoneel is het van belang dat de voorwaarden die worden gegeven voor een recht op afscheiding enerzijds niet te ruim zijn; als iedere groep recht zou hebben op een eigen staat is het risico op instabiliteit en onrust erg groot. Anderzijds moeten de criteria ook niet te nauw zijn; er moet ruimte blijven voor een groep om zich af te scheiden van een bestaande staat en een eigen staat te stichten als dat noodzakelijk is. Mijn betoog zal ik beginnen met het bespreken van een aantal criteria, in §2, die Allan Buchanan heeft geformuleerd waaraan de theorieën moeten voldoen. Later, in §4, waarin ik de besproken theorieën evalueer, zal ik deze criteria ook gebruiken.

In §3 zet ik drie verschillende theorieën over afscheiding uiteen. Binnen het debat zijn er twee belangrijke stromingen, te weten: Primary Right Theories en Remedial Right Only Theories. Deze komen in respectievelijk §3.1 en §3.2 aan de orde. Kort gezegd pleit de eerste stroming ervoor dat

⁴ Afsplitsing waarbij de verschillende partijen een consensus bereiken is niet problematisch en behoeft dus ook geen oplossing of oplossende theorieën. De bijdrage van deze bewegingen kan wel zijn dat hiermee 'best practices' in kaart kunnen worden gebracht die bruikbaar zijn voor gevallen van unilaterale afscheiding.

⁵ Het gaat hier dus om een morele notie van 'recht' en niet om een juridische.

⁶ Buchanan 2013, §2

een groep een primair recht tot afscheiding heeft. Het wordt 'primair' genoemd, omdat er verder geen voorwaarden worden verbonden aan het recht op afscheiding, behalve het lidmaatschap van een groep. Binnen deze stroming spelen nationalistische motieven een belangrijke rol. In de meest extreme vorm kan hierbinnen gesteld worden dat ieder volk recht heeft op een eigen staat. David Miller is een belangrijk, maar ook genuanceerd, pleitbezorger van de Primary Right Theory. Hij pleit ervoor dat volken recht hebben op zelfbeschikking, dat wil zeggen recht om de eerder genoemde elementen- die kenmerkend zijn voor een nationaliteit- te behouden en te ontwikkelen, maar is terughoudend in het stellen dat dat ook voldoende grond is voor een recht op afscheiding. In deze paragraaf zal ik onder de noemer '*What's so special about nations*' verder ingaan op Millers notie van volk en waarom het belangrijk is om rekening te houden met nationalistische ideeën.

De 'Primary Right Theorists' staan in het debat tegenover de 'Remedial Right Only Theorists'. In de laatstgenoemde theorie wordt gesteld dat een groep alleen een herstellend recht⁷ op afscheiding heeft. Er is alleen een morele rechtvaardiging voor afscheiding wanneer dat voortkomt uit onrecht dat een groep is aangedaan; wanneer een groep bijvoorbeeld langdurig blootstaat aan ernstige mensenrechtenschendingen, dan kan afscheiding een oplossing zijn om dat te stoppen. Maar er kunnen ook andere voorwaarden zijn voor een 'Remedial Right', bijvoorbeeld het herstel van een staat na onrechtmatige annexatie (zoals de annexatie van de Baltische Staten door de voormalige Sovjet-Unie, na de Tweede Wereldoorlog). Welke voorwaarden er zijn voor een herstellend recht, zal ik in §3.2 bespreken. In deze benadering wordt er geen onderscheid gemaakt tussen een volk of andere culturele groepen.

Na de uiteenzetting van deze twee belangrijkste stromingen binnen het debat wil ik in §3.3 ingaan op een alternatieve theorie, namelijk die van Michel Seymour.⁸ Hij blijft, naar eigen zeggen, wel binnen de Remedial Right Only Theory, maar betoogt dat een volk, anders dan andere culturele groepen, wel een speciale positie inneemt. Seymour hanteert een ruimere definitie van volk dan David Miller. Hij beschrijft een volk in termen van instituties, bijvoorbeeld een eigen taal, gedeelde historie, nationale feestdagen.⁹ Een populatie die zich organiseert rondom een aantal instituties en zich daarmee representeert, kan volgens Seymour al als volk beschouwd worden. Voor Michel

⁷ De term 'Remedial Right' laat zich het best vertalen met de termen herstellend of reparerend recht. Deze termen zijn allemaal van gelijke strekking en zal ik ook door elkaar gebruiken. Aangezien de meeste literatuur over afscheiding Engelstalig is, handhaaf ik wel de Engelse term voor de hele theorie, *Remedial Right Only Theory*.

⁸ Michel Seymour, 'Secession as a Remedial Right', *Inquiry* 50 (4) (2007), 395 – 423.

⁹ Michel Seymour 2007, p.403

Seymour is de notie van volk van belang omdat nationaliteit, het behoren bij een volk, ervoor zorgt dat er culturele diversiteit is in een samenleving. Dat er culturele diversiteit is, zorgt voor tolerantie. Het streven is een samenleving te creëren waarin volken verdraagzaam naast elkaar leven. Om die culturele diversiteit te waarborgen moeten volken in staat worden gesteld over hun eigen instituties te beschikken. Staten dienen dit recht op zelfbeschikking van volken te waarborgen. Wanneer een staat daarin tekort schiet en het recht op zelfbeschikking schendt, dan hebben volken, volgens Seymour, een (herstellend) recht om zich af te scheiden.¹⁰

Hoewel het 'recht op zelfbeschikking' ook in de andere benaderingen wordt genoemd, zal ik in deze paragraaf wat uitgebreider op deze notie ingaan, omdat dit voor Seymours betoog van groot belang is en hij met deze notie het verschil maakt tussen de benaderingen.

In §4 zal ik de drie theorieën evalueren. Dat doe ik enerzijds door een aantal voor- en nadelen te bespreken van de theorieën. Anderzijds door de drie theorieën te toetsen aan de criteria van Buchanan, die ik §2 heb besproken; daarbij gaat het om een drietal criteria waaraan theorieën van afscheiding zouden moeten voldoen: i) een theorie moet beschrijven waarom een groep een valide claim heeft op een territorium, ii) een theorie dient de juiste intenties¹¹ te ondersteunen en iii) een theorie moet moreel acceptabel zijn voor een groot aantal van verschillende culturele groepen.

Tenslotte betoog ik in mijn conclusie, §5, dat Michel Seymour met zijn benadering een brug slaat tussen de Primary Right Theory en de Remedial Right Only Theory. Hij stelt dat een volk, anders dan andere culturele groepen, recht heeft op zelfbeschikking en dat wanneer dit geschonden wordt er een herstellend recht op afscheiding is. Daarmee stelt hij wel een voorwaarde aan een recht op afscheiding, maar erkent hij ook de bijzondere positie van volken. Wel hanteert hij een veel ruimere definitie dan dat David Miller doet. Bovendien stelt hij dat een volk alleen instrumentele waarde heeft. Ik betoog dat, om nationalistische drijfveren te kunnen begrijpen en de diepgang van het gegeven dat mensen zich verbonden voelen met hun eigen volk, dat Millers benadering van nationaliteit een beter theoretisch kader biedt, die de verdere implicaties van Seymours benadering niet in de weg staan.

¹⁰ Michel Seymour 2007, p. 422

¹¹ Met juiste intenties wordt bedoeld dat een theorie bijdraagt aan de stabiliteit, er niet toe leidt dat mensenrechten (opnieuw) worden geschonden en dat er ruimte is voor democratische besluitvorming.

2 Criteria voor Theories of Secession

Om theorieën over het recht tot afscheiding met elkaar te kunnen vergelijken heeft Allan Buchanan een vijftal criteria geformuleerd waaraan de theorieën moeten voldoen.¹² Hij beoogt daarmee i) dat er theorieën over afscheiding worden ontwikkeld die kunnen rekenen op breed, internationaal draagvlak, ii) dat het filosofische discours over dit thema helder blijft en iii) dat er op deze manier een werkbare theorie wordt ontwikkeld.¹³ Buchanan benoemt een zekere urgentie voor het formuleren van een dergelijke theorie over afscheiding, omdat afscheiding niet alleen steeds meer voorkomt, maar ook leidt tot veel geweld op grote schaal. Uit deze criteria heb ik er drie geselecteerd die voor het bespreken en vergelijken van de drie theorieën in dit betoog het meest relevant zijn.¹⁴ In de volgende paragraaf, §3, bespreek ik die drie theorieën. Vervolgens zal ik deze, in §4 evalueren. Daarin komen voor- en tegenargumenten voor de verschillende theorieën aan de orde, maar zal ik ook de geselecteerde drie criteria van Buchanan gebruiken.

Het eerste criterium dat Buchanan noemt is dat een theorie moet beschrijven waarom een groep een valide claim heeft of zou hebben op het betreffende grondgebied. Een leidende staat heeft in principe een claim op het territorium en deze zogeheten territoriale integriteit mag niet zomaar worden geschonden. Dit criterium is van belang omdat het tot grote instabiliteit en wanorde op het wereldtoneel zou leiden wanneer die integriteit wel geschonden wordt.¹⁵

Het tweede criterium houdt in dat een theorie de juiste intenties ondersteunt en perverse drijfveren kan minimaliseren. Buchanan beschrijft dit als volgt:

[...]- incentives to act in ways that are counter-productive either with regard to the goals the principles are supposed to promote or other important goals of the system into which the principles are to be incorporated¹⁶

¹² Buchanan 2004, p. 348-350

¹³ Buchanan 2004, p. 331

¹⁴ Buchanan mengt zich ook in het debat over Internationaal Recht en ook zijn criteria lijken daarop aan te sluiten. Voor dit betoog heb ik die criteria geselecteerd die filosofisch het meest relevant zijn.

¹⁵ De claim op een territorium is vastgelegd in het internationaal recht. Na 1945 en door de dekolonisatie zijn er afspraken gemaakt over de territoriale grenzen en dat de grenzen zoals ze op dat moment waren zouden worden gerespecteerd bij het vormen van nieuwe staten, het zogeheten *uti possidetis* principe. Zie ook: Peter Malanczuk, *Akehurst's Modern Introduction to International Law*, Londen/New York: Routledge, 1997, p.161-162

¹⁶ Buchanan 2004, p. 349

Buchanan noemt daarbij als voorbeeld een theorie waarin aan federale eenheden een recht op afscheiding wordt toegekend als een groot deel van de bevolking daar graag onafhankelijk wil zijn; een dergelijke theorie zal er toe kunnen leiden, aldus Buchanan dat centrale overheden weerstand bieden tegen iedere poging tot decentralisatie, uit angst dat dit het begin zal zijn van het uiteenvallen van de staat.¹⁷

Voor de vergelijking van de theorieën in deze scriptie is het van belang dat een theorie bijdraagt aan de stabiliteit. Een theorie, of de implementatie ervan moet er niet toe kunnen leiden dat mensenrechten (opnieuw) worden geschonden.¹⁸

Tenslotte moet een theorie moreel acceptabel zijn binnen een groot aantal verschillende culturele groepen, zowel religieus als seculier. Daarmee wordt beoogd dat een theorie binnen de internationale gemeenschap breed gedragen wordt. Vanuit het oogpunt van stabiliteit en veiligheid is het belang van een dergelijk draagvlak groot.¹⁹

¹⁷ Buchanan 2004, p. 350

¹⁸ Buchanan noemt dit zelf niet, maar bij dit criterium speelt de praktijk van vele onafhankelijkheidsoorlogen wel een belangrijke rol. In de geschiedenis zijn verschillende voorbeelden van opstand tegen de bestaande staat, waarbij een meerderheid van het volk zich achter een 'rebellenvoerzitter' schaart. Als dit leidt tot een machtsovername gebeurt ook dat de legerleider staatshoofd wordt. Denk bijvoorbeeld aan de staatsgreep in Libië in 1969 door de toen nog jonge kolonel Khadaffi) Daarmee is er een nieuwe situatie, of misschien wel een nieuwe staat waarbij het ernstig de vraag is of de mensenrechten en de democratische waarden wel in acht worden genomen.

¹⁹ Buchanan 2004, p. 351

3 Theories of Secession

3.1. Primary Right Theories

Zoals gezegd zijn er binnen het debat over het recht op afscheiding twee belangrijke stromingen te onderscheiden, namelijk: Remedial Right Only Theories en Primary Right Theories.

Volgens de Primary Right Theory heeft een groep een primair recht om zich af te scheiden. Dat wil zeggen dat alleen al het lidmaatschap van een bepaalde groep voldoende rechtvaardiging biedt voor een recht op afscheiding. 'Primary right' wordt zo aangeduid omdat het tegenovergesteld is aan 'Remedial Right', wat eigenlijk als een 'secundair recht' beschouwd kan worden; in die theorie gaat er een voorwaarde vooraf aan een recht op afscheiding.

Kort gezegd zal de vraag 'heeft een groep een recht tot afscheiding?' door Primary Right Theorists met 'Ja' beantwoord worden en door de Remedial Right Only Theorists met 'Nee, tenzij..!'.
 Het mag duidelijk zijn dat in het debat de posities genuanceerder liggen. Deze nuances zal ik in de volgende paragrafen verder bespreken. Binnen de Primary Right Theory zijn er eigenlijk twee groepen te onderscheiden, de ascriptivisten (§3.1.1) en de plebiscitaren (§3.1.2).

3.1.1. Ascriptivisten

De ascriptivisten stellen dat ieder volk recht heeft op een eigen staat. Of in de wat afgezwakte vorm, die David Miller verdedigt, een sterke claim heeft op zelfbeschikking. Met een recht op zelfbeschikking bedoelt Miller het recht om de elementen die een volk tot een volk maken te mogen behouden en te ontwikkelen.²⁰

In de inleiding heb ik genoemd wat Miller onder een volk verstaat. Daarbij noemt hij een vijftal elementen die een volk onderscheiden van andere culturele groepen.

[...]a community 1) constituted by shared belief and mutual commitment, 2) extended in history, 3) active in character, 4) connected to a particular territory, and 5) marked off from other communities by a distinct public culture[...].²¹

²⁰ David Miller 1995. Bij de bespreking van de benadering van Michel Seymour zal ik het begrip zelfbeschikking verder toelichten.

²¹ David Miller 1995, p 27

David Miller heeft een duidelijk standpunt over wat we onder een volk moeten verstaan. Wat betreft zijn definitie en de notie dat mensen identiteit ontleen aan hun nationaliteit ben ik het met David Miller eens. Ten behoeve van mijn betoog zal ik daarom in deze paragraaf wat uitgebreider op zijn begrip ingaan. Millers theorie over nationaliteit is van belang voor de vraag of *een volk* een recht zou moeten hebben op afscheiding. Hij biedt een filosofische theorie voor wat ik eerder 'nationalistische sentimenten' noemde. Het is belangrijk dat die gevoelens niet veronachtzaamd worden wanneer we spreken over een recht op afscheiding; de dreiging van de teloorgang of zelfs de ondergang van een volk is een sterke motivatie voor afscheidingsbewegingen. Tegelijkertijd is het geopolitiek gezien niet haalbaar wanneer ieder volk een recht heeft op een eigen staat. Er zijn veel volken die hetzelfde territorium zullen claimen. Dat er meerdere volken binnen een staat moeten leven is een gegeven dat ook Miller erkent.

What's so special about nations?

Aan de notie van nationaliteit, het belang dat wordt gehecht aan het behoren bij een bepaald volk, gaan volgens Miller drie vooronderstellingen vooraf.²² Ten eerste dat mensen hun persoonlijke identiteit (deels) ontleen aan het horen bij een volk. Wanneer we ons in het buitenland voorstellen aan anderen, is het niet vreemd om daarbij aan te geven bijvoorbeeld Nederlander te zijn. Blijkbaar zegt onze nationaliteit iets over wie we zijn. Ten tweede wordt aangenomen dat volken ethische gemeenschappen zijn. Mensen met dezelfde nationaliteit, die bij hetzelfde volk horen, zijn volgens Miller met elkaar verbonden en hebben verplichtingen naar elkaar toe, anders dan naar andere mensen of groepen. Daarom wordt nationaliteit gezien als een belangrijke bron voor solidariteit, mensen van hetzelfde volk zijn sneller bereid om iets voor elkaar te doen. De derde vooronderstelling is een politieke: mensen die een nationale gemeenschap vormen, een volk zijn, in een bepaald territorium hebben -met het oog op het behoud van hun eigen identiteit- een sterke claim op zelfbeschikking.²³

De genoemde vijf elementen, die antwoord geven op de vraag wat het betekent om bij een volk te horen, worden door Miller als volgt toegelicht: Ten eerste bestaan volken omdat mensen geloven dat een volk bestaat en dat zij er deel van uitmaken; ze delen het geloof dat ze als groep, als volk

²² David Miller, "In defence of Nationality", in *Journal of Applied Philosophy*, Vol.10, No. 1 (1993) p.3-16

²³ David Miller (1993) p. 5-6

bij elkaar horen en met elkaar verbonden zijn. Ten tweede is het een identiteit waar een historische continuïteit in zit. Het gaat over afstamming, maar ook over de gedeelde geschiedenis van een volk, oorlogen, overwinningen. In die historie zit een identificatie die ook betekenis heeft in het heden en in de toekomst. Mensen die bijvoorbeeld deel uitmaken van een volk dat veel geleden heeft, dragen dat -ook al is dat lijden voorbij- met zich mee en zullen zich op een dieper niveau met elkaar verbonden voelen en een zekere verplichting voelen naar het eigen volk. Het derde aspect dat een volk, volgens Miller, onderscheidt van andere groepen is dat het een actieve identiteit is. De identiteit wordt bepaald door wat een volk doet en de beslissingen die een volk neemt. Dat kunnen grootse daden zijn, maar ook daden die een zwarte bladzijde vormen in de geschiedenis. Ten vierde verbindt de nationaliteit mensen met een bepaald territorium, een thuisland. Daarmee onderscheidt een volk zich duidelijk van andere culturele groepen. Religieuze groeperingen hebben bijvoorbeeld wel heilige plaatsen, maar - in principe - hebben zij niet de ambitie om die te bewonen. Tenslotte is het essentieel dat mensen die bij een volk horen gedeelde karakteristieken hebben; eigenschappen waarmee zij zich onderscheiden of in ieder geval denken zich te onderscheiden van andere groepen. Dat hoeft niet biologisch te zijn, maar kan ook cultureel bepaald zijn, bijvoorbeeld gedeelde waarden, eetgewoontes of manier van spreken.²⁴

Al deze elementen zorgen ervoor dat ook politiek gezien nationaliteit van groot belang is. Het is namelijk de belangrijkste bron voor solidariteit. Mensen voelen zich met elkaar verbonden en zijn op basis daarvan bereid om bij te dragen aan het geheel, dus welvaart te delen (distributive justice), maar ook verplichtingen aan te gaan ten behoeve van de gemeenschap.²⁵ Ook stelt Miller dat nationaliteit een bron van kracht kan zijn, de gezamenlijke achtergrond en de daaruit voortkomende loyaliteit kan mensen verenigen om het lot in eigen hand te nemen.

In een samenleving waar meerdere volken naast elkaar leven kan er ook ruimte zijn om vanuit de eigen achtergrond belangen naar voren te brengen. Er ontstaat een idee van loyale oppositie waarin er met verschillende groepen een gemeenschappelijk belang kan worden nagestreefd.²⁶

²⁴ David Miller 1993, p. 6-7

²⁵ David Miller 1993, p. 13

²⁶ David Miller 1993, p. 14

Recht op afscheiding

Dit alles gezegd hebbende blijft natuurlijk de vraag wanneer een volk dan het recht heeft om zich af te scheiden. Daarover zegt Miller dat het daarbij niet gaat om de vraag of een volk zich wil afscheiden, maar om de vraag of de collectieve identiteit (nog) wel overeenkomt met de identiteit van de meerderheid binnen een staat. Uitgangspunt is dat volken in principe binnen een staat naast en met elkaar kunnen leven. Conflict ontstaat pas als de collectieve identiteiten niet aansluiten en de verschillen in mores niet te overbruggen zijn. In dat geval heeft een volk een recht op afscheiding.

What I'm trying to stress is that the principle of nationality does not generate an unlimited right of secession. What it says is that self-determination is a good thing, and that states and their constitutions should be arranged so that each nation is as far as possible able to secure its common future. Since homogeneous nation-states are not everywhere feasible, often this will require second-best solutions, where each nationality gets partial self-determination, not full rights of sovereignty. Equally, there may be cases where communities are intertwined in such a way that no form of self-determination is realistically possible, and the best that can be hoped for is a *modus vivendi* between communities, perhaps with constitutional settlement guaranteed by external powers.²⁷

3.1.2 Plebiscitair

Binnen de Primary Right Theories is er nog een andere stroming, namelijk de Plebiscitair. Zij gaan uit van het principe dat een groep de vrijheid moet hebben om zijn eigen politieke status te bepalen. Een recht op afscheiding kan dus tot stand komen omdat de meerderheid het graag wil en daar op democratische wijze voor kiest. Deze theorie wordt daarom ook wel 'Choice Theory' genoemd. Hun argument is, dat wanneer een meerderheid in een bepaald deel van de 'leidende' staat besluit om af te scheiden dat zou moeten kunnen.²⁸

Voorwaarde is wel dat de beide staten - zowel de nieuwe, als ook de achterblijvende staat- de fundamentele functies van een staat (zoals zorg voor de inwoners, respecteren van fundamentele rechten en een democratisch bestuur) kunnen uitvoeren. Die basale functies maken dat een staat bestaansrecht heeft en een valide claim op het grondgebied. Buchanan noemt dit 'State Viability Requirement'²⁹

²⁷ David Miller 1993, p.13

²⁸ Allan Buchanan 2013, §2.3

²⁹ Allan Buchanan 2013, §2.3

Keuzevrijheid en democratie liggen in deze theorie ten grondslag aan een recht op afscheiding. Democratie wordt gezien als waardevol vanuit het principe dat alle mensen recht hebben op gelijke kansen en dus ook mogen besluiten over hun politieke status. Er is een recht op afscheiding omdat (een deel van) het volk het wil.

Voor de volledigheid van mijn uiteenzetting heb ik de plebiscitaire benadering hier genoemd, maar in mijn evaluatie laat ik deze theorie buiten beschouwing. Hoewel de wil van het volk bij afscheidingsbewegingen zeker van belang is, staat het als argument voor een morele claim op afscheiding erg zwak. Juist het miskennen van de wil van het volk en de afwezigheid van democratie is vaak een voedingsbodem voor afscheidingsbewegingen. In de geschiedenis zijn veel voorbeelden waarin de bevolking zich daarom achter bijvoorbeeld een rebellenleider schaart en in opstand komt tegen de bestaande regering. Maar het is maar de vraag of tijdens en na een dergelijke onafhankelijkheidsstrijd, met de onrust en het geweld dat daarbij hoort, er ook echt sprake kan zijn van democratische keuzevrijheid.

Aan de andere kant, wanneer er wel democratische besluitvorming mogelijk is en er gekozen kan worden voor afscheiding is er eigenlijk ook geen sprake van een unilaterale afscheiding, maar van een afscheiding op basis van consensus.³⁰

³⁰ Bijvoorbeeld het referendum over de onafhankelijkheid van Schotland in 2014.

3.2 Remedial Right Only Theories

Tegenover de Primary Right Theory, waarbinnen een groep een primair recht op afscheiding kan hebben, staat de Remedial Right Only Theory. Deze theorie stelt dat een groep alleen een herstellend recht, een 'remedial right', op afscheiding heeft. Dat wil zeggen dat een groep alleen een recht op afscheiding heeft als er fundamentele (mensen)rechten zijn geschonden door de leidende staat.³¹ Wanneer er onrecht is gedaan aan een bepaalde groep dan mag die groep zich afsplitsen.

Wat er precies gezien moet worden als onrecht, daarover lopen de meningen uiteen. Allan Buchanan, belangrijk pleitbezorger van de Remedial Right Only Theory geeft een drietal criteria.³² Een groep heeft *herstellend* recht op afscheiding wanneer er sprake is van i) op grote schaal en aanhoudende schending van mensenrechten door de leidende staat, of ii) onrechtvaardige annexatie van grondgebied van een legitieme staat (bijv. de annexatie van Baltische staten door de voormalige Sovjet-Unie na de Tweede Wereldoorlog) of iii) aanhoudende schending van afspraken over zelfbestuur van een groep (bijvoorbeeld Kosovo). Binnen de discussie wordt er verschillend gewicht toegekend aan de criteria, wat maakt dat er dus ook verschillende Remedial Right Only Theories bestaan. In de meest conservatieve versie wordt alleen onrechtmatige annexatie als grond voor afscheiding als criterium gezien. Dit standpunt komt voort uit de dekolonisatie na 1945 waarbij er vooral oog was voor de stabiliteit in de wereld en er veel belang werd gehecht aan het handhaven van bestaande territoriale grenzen.

Het uitgangspunt van de Remedial Right Only Theory is dat een groep alleen recht tot afscheiding heeft als gevolg van schending van andere fundamentele rechten. De rechtvaardiging voor dit recht ligt in het feit dat afscheiding een remedie, een oplossing is tegen voortdurend onrecht. Daarbij moet wel opgemerkt worden dat afscheiding gezien wordt als een allerlaatste oplossing; als alle andere oplossingen niet hebben gewerkt.

Wat betreft de vraag of *een volk* als zodanig een recht heeft op afscheiding is het antwoord van Buchanan dat een volk niet verschilt van andere culturele groepen, en dat er voor al deze groepen

³¹ In de literatuur over Theories of Secession wordt de term 'encompassing state' gebruikt. In het Nederlands is daar niet echt een equivalent voor; het ligt ergens tussen 'dragend' en 'heersend' in. Ik heb ervoor gekozen in mijn scriptie de term 'leidende staat' te gebruiken.

³² Allan Buchanan 2004, p. 348-350

een 'remedial right' geldt. Buchanan neemt Millers definitie van volk over, en hecht waarde aan de betekenis van nationaliteit voor de persoonlijke identiteit van mensen.³³ Maar hij gaat niet zover te stellen dat een volk daarom recht op zelfbeschikking heeft. Wel kent hij een volk speciale rechten toe die dat algemene zelfbeschikkingsrecht enigszins vervangen zoals het recht om een aparte eenheid te zijn binnen een federatie, het recht op steun om de eigen taal levend te houden en een zeker recht op zelfbestuur.³⁴

Wanneer deze rechten door de leidende staat niet worden toegekend dan heeft een volk volgens Buchanan recht op afspraken over autonomie binnen de bestaande staat. De rechtvaardiging voor deze autonomie komt voort uit het falen van de leidende staat om de rechten te implementeren ter bescherming van individuen.³⁵ Pas wanneer een staat de gemaakte afspraken over zelfbestuur niet nakomt, dan is er volgens Buchanans criteria een herstellend recht op afscheiding.

³³ Allan Buchanan 2004, p. 379 n

³⁴ Michel Seymour 2007, p. 411

³⁵ Allan Buchanan 2004, p. 406

3.3 Seymours alternatieve theorie

De derde theorie die ik wil bespreken is die van Michel Seymour.³⁶ Seymour is ook een Remedial Right Only Theorist en hij schaart zich achter Buchanan wat betreft de genoemde drie criteria. Beiden stellen dat een groep alleen een herstellend recht op afscheiding heeft, wanneer er sprake is van ernstige schending van fundamentele rechten. Maar aan deze criteria voegt Michel Seymour een vierde criterium toe. Hij betoogt, anders dan Buchanan, dat een volk wel een primair recht heeft op zelfbeschikking en dat wanneer dat zelfbeschikkingsrecht door een leidende staat wordt geschonden, een volk een herstellend recht heeft om zich af te scheiden.

Anders dan Allan Buchanan beschouwt Seymour een volk als een unieke entiteit, een volk verschilt van andere culturele groepen en heeft op grond daarvan recht op zelfbeschikking.

Het verschil in standpunten tussen Buchanan en Seymour heeft te maken met een verschil in politieke visie. Buchanan heeft een liberale, West-Europese visie waarbij vooral de autonomie van het individu van belang is. Individuele rechten staan hierin centraal, zoals gelijke behandeling, vrijheid, zelfontplooiing. Seymour stelt dat dit individualistisch denken moeilijk te verspreiden is buiten het westen. Tegenover het individualistisch liberalisme stelt Seymour een vorm van politiek-liberalisme voor. Hierin staat niet de autonomie centraal, maar tolerantie.³⁷

Een samenleving met veel verschillende culturen biedt ruimte om te leren om naast en met elkaar te leven. Tolerantie is een belangrijke morele waarde en een multiculturele samenleving draagt bij aan het bevorderen van die waarde. De belangrijkste bron van culturele diversiteit is het bestaan van verschillende volken, nationaliteiten. Dat is ook de reden dat Seymour stelt dat volken uniek zijn ten opzichte van andere culturele groepen.

If cultural diversity is an important value and if nations are still nowadays the most important sources of cultural diversity, we would then have to recognize that nations are unique among all groups and that they should be treated as important autonomous sources of valid moral claims .³⁸

³⁶ Michel Seymour 2007

³⁷ Michel Seymour 2007, p.417-418 Seymour stelt een andere versie van politiek liberalisme voor dan dat van Rawls. Daarin wordt ook tolerantie voorgesteld ten aanzien van niet-liberale samenlevingen. Seymour is daar geen voorstander van:

"But just as there are different versions of comprehensive liberalism (strong or moderate) there are also different versions of political liberalism. According to the version I would like to defend, political liberalism implies esteem only toward communitarian democracies, that is, peoples that see themselves as having a constitutive moral identity but adopt a democratic regime with full freedom liberties. These societies are perhaps not liberal in the comprehensive sense but they are in the political sense." (p.418)

³⁸ Michel Seymour 2007, p. 407

Michel Seymour verschilt met Miller en Buchanan in de manier waarop hij een volk beschouwt. Seymour kiest voor een ruimere definitie en beschouwt volken in termen van instituties. De instituties kunnen verschillend van aard zijn: een eigen taal, gedeelde geschiedenis, bepaalde gewoontes, feestdagen, herdenkingen. Seymour stelt dat een groep mensen die georganiseerd is rondom een aantal instituties een volk wordt wanneer het een zekere zelfrepresentatie aan de dag legt.³⁹ Met zelfrepresentatie bedoelt Seymour dat door de instituties, die een volk karakteriseren een volk een zeker zelfbewustzijn heeft. Men ziet zichzelf als een volk en draagt dat uit. Maar voor Seymour zijn volken alleen van belang voor het in stand houden van de culture diversiteit, de waarde van een volk is in zijn ogen instrumenteel.

Nations are to be valued in so far as they are instrumental in favoring cultural diversity. Particular nations do not have intrinsic value. They only have value if they play a crucial role in securing cultural diversity.⁴⁰

Daarmee verschilt zijn benadering fundamenteel van die van Miller waarin nationaliteit waarde heeft omdat mensen hun identiteit eraan ontleen en mensen zo op een dieper niveau met elkaar verbonden zijn.

Om binnen een samenleving die culturele diversiteit ook echt van waarde te kunnen laten zijn, moet de leidende staat wel een politiek klimaat scheppen waarbinnen minderheden erkend worden. De staat heeft de plicht, aldus Seymour, om ervoor te zorgen dat de instituties in stand blijven en zich kunnen ontwikkelen. Dat betekent niet dat de instituties zelf van de leidende staat moeten zijn, zolang deze het (voort)bestaan van de instituties maar waarborgt. Seymours versie van het politiek liberalisme biedt ook aan staten, waarin individuele rechten en autonomie misschien minder op de voorgrond staan dan in westerse democratieën, de mogelijkheid om in collectieve zin wel democratisch te zijn en groepen op te laten komen voor hun eigen collectieve belangen. Om zich te kunnen organiseren rondom instituties heeft een volk recht op zelfbeschikking. In de volgende paragraaf zal ik de notie van het 'recht op zelfbeschikking' verder uiteenzetten.

³⁹ Michel Seymour 2007, p. 403

⁴⁰ Michel Seymour 2007, p.423 n23

Recht op zelfbeschikking

Aan de theorieën over het recht op afscheiding ligt eigenlijk de vraag naar het recht op zelfbeschikking ten grondslag. Het recht op zelfbeschikking voor groepen is te vergelijken met het recht van individuen om vrij en gelijk te zijn. Zoals individuen het recht hebben om over zichzelf te beslissen, zo hebben volken het recht op zelfbeschikking. Dit recht moet, volgens Seymour, begrepen worden als een recht op zelfbestuur en om eigen instituties (hoe breed ook gedefinieerd) te creëren, te onderhouden, en te ontwikkelen⁴¹ Wanneer er gesproken wordt over zelfbeschikking kan dat betrekking hebben op externe of interne zelfbeschikking. Interne zelfbeschikking is de mogelijkheid van een volk om geheel binnen het territorium van een leidende staat zichzelf te ontwikkelen en vooruit te komen.

[...] all peoples have the right freely to determine, without external interference, their political status and to pursue their economic, social and cultural development, and every State has the duty to respect this right [...].⁴²

Interne zelfbeschikking, aldus Seymour, kan tot uitdrukking komen in o.a. politieke en financiële autonomie, het hebben van een federale staat of een speciale juridische status.

Wanneer er gesproken wordt over een recht op externe zelfbeschikking, dan wordt daarmee bedoeld dat er een recht is op het stichten van een eigen staat; de meest complete vorm van zelfbestuur.

The establishment of a sovereign and independent State, the free association or integration with an independent State or the emergence into any other political status freely determined by a people constitute modes of implementing the right of selfdetermination by that people.⁴³

Het lastige van een recht op externe zelfbeschikking is dat het gepaard gaat met een mogelijke schending van de territoriale integriteit van een andere staat. Wanneer er een nieuwe staat wordt gesticht is dat bijna onvermijdelijk op het grondgebied van een bestaande staat. Om die reden kan een recht op externe zelfbeschikking niet zomaar geclaimd worden. Dat zou namelijk tot enorme

⁴¹ Michel Seymour 2007 p. 410

⁴² Michel Seymour 2007, p. 413 Seymour verwijst voor zijn definitie(s) van zelfbeschikking naar de 'Verklaring over de beginselen van het Internationaal recht betreffende vriendschappelijke betrekkingen en samenwerking tussen staten' die op 24 oktober 1970 door de Verenigde Naties is opgesteld.

⁴³ Michel Seymour 2007, p. 414

onrust en grootschalig geweld kunnen leiden. Tegelijkertijd wordt er van een bestaande staat wel verwacht dat deze het recht op interne zelfbeschikking van volken waarborgt. Daarmee voorkomt een leidende staat interne onrust en ook eventuele pogingen van volken om die autonomie al dan niet met geweld op te eisen. Ook behoudt de staat door de zorg voor de minderheden binnen het territorium zijn (morele) claim op het territorium. Wanneer een staat dat niet doet en het recht op interne zelfbeschikking schendt, dan heeft een volk, aldus Seymour, een (herstellend) recht op afscheiding en daarmee ook op een deel van het grondgebied.

De vraag waar we ons voor gesteld zien, aldus Seymour, is hoe de verschillende claims van volken op een recht op externe zelfbeschikking naast elkaar kunnen bestaan. Het recht van de een, schendt al snel het recht van de ander. Met het oog op stabiliteit zou een primair recht op externe zelfbeschikking moeten worden afgewezen; geen enkel volk heeft recht op afscheiding, behalve wanneer er door de leidende staat onvoldoende mogelijkheden tot interne zelfbeschikking worden gecreëerd of wanneer er sprake is van een ander remedial right. In principe kan alles wat met een algemeen recht op zelfbeschikking beoogd wordt, georganiseerd worden in verschillende vormen van interne zelfbeschikking, dus binnen de bestaande staten.⁴⁴

Bovendien is het niet haalbaar dat ieder volk volledig soeverein is op zijn eigen grondgebied; er zijn zoveel volken op de wereld dat externe zelfbeschikking voor alle volken onmogelijk is. Het is een gegeven dat binnen de bestaande staten meerdere volken leven. Het streven zou dan ook moeten zijn om zo goed mogelijk naast en met elkaar te leven en de mogelijkheden tot zelfbeschikking binnen bestaande staten te waarborgen.⁴⁵

⁴⁴ Michel Seymour 2007, p. 409-412

⁴⁵ Michel Seymour 2007, p.412

4. Vergelijking van de drie theorieën

In deze paragraaf zal ik de drie besproken theorieën evalueren. Van de verschillende theorieën zal ik de voor- en nadelen bespreken. Zoals gezegd maak ik in deze evaluatie ook gebruik van de criteria van Buchanan over theorieën van afscheiding, die ik in §2 aan de orde heb gesteld.⁴⁶ Resumerend: i) een theorie moet beschrijven waarom een groep een valide claim heeft op een territorium, ii) een theorie dient de juiste intenties⁴⁷ te ondersteunen en iii) een theorie moet moreel acceptabel zijn voor een groot aantal verschillende culturele groepen.

Daarnaast acht ik het van belang dat een theorie oog heeft voor de betekenis van (volks)nationaliteit. Mensen ontlenen identiteit aan het behoren bij een volk en de geschiedenis leert ons dat wanneer een volk als zodanig in verdrukking komt of zelf vernietigd dreigt te worden dat een belangrijke motivatie is om een poging tot afscheiding te doen.

4.1 Primary Right

Wanneer we uitgaan van de notie van nationaliteit die David Miller geeft, is het helder dat mensen hun persoonlijke identiteit ontlenen aan het horen bij een volk. Deze 'sentimenten', dit diepe gevoel van verbondenheid is iets wat niet veronachtzaamd moet worden. In die zin biedt de Primary Right Theory erkenning voor nationalistische motieven.

Echter stellen dat ieder volk recht heeft op een eigen staat is om een aantal redenen niet haalbaar. Wanneer volken ook daadwerkelijk een eigen territorium claimen, zou dat tot voortdurende grenswisselingen kunnen leiden en een enorm risico met zich mee brengen op langdurig geweld tussen verschillende volken en bestaande staten. Geografisch gezien is een dergelijke claim ook niet haalbaar, omdat verschillende volken een claim hebben op hetzelfde grondgebied. Het is dus een gegeven dat volken door elkaar in hetzelfde gebied wonen en dat soevereiniteit over een gebied altijd gedeeld moet worden met anderen.⁴⁸

⁴⁶ Met het oog op de leesbaarheid heb ik ervoor gekozen om de evaluatie zoveel mogelijk in een lopend verhaal op te nemen. Dat heeft tot gevolg dat niet alle criteria van Buchanan steeds apart genoemd worden. Ik wil vooral een overzicht geven van de voor-en tegenargumenten van de verschillende theorieën, in het bespreken daarvan spelen de criteria van Buchanan vanzelfsprekend een belangrijke rol.

⁴⁷ Met juiste intenties wordt bedoeld dat een theorie bijdraagt aan de stabiliteit, er niet toe leidt dat mensenrechten (opnieuw) worden geschonden en dat er ruimte is voor democratische besluitvorming.

⁴⁸ Michel Seymour, 2007

Wanneer volken zonder meer zouden mogen afscheiden, bestaat bovendien het risico dat binnen nieuwe staten, waarin een volk dan de meerderheid vormt, nieuwe minderheidsgroepen ontstaan, voor wiens rechten dan misschien nog minder oog is dan in de eerdere situatie. De kans op etnische conflicten is in dergelijke situaties erg groot.⁴⁹

4.2. Remedial Right

Om bovenstaande redenen willen Remedial Right Only Theorists voorkomen dat er allerlei afscheidingsbewegingen ontstaan, die zonder meer een recht op afscheiding en een eigen staat claimen. Met het oog op stabiliteit, maar ook met het oog op waarborging van mensenrechten, is het daarom wenselijk dat er voorwaarden worden gesteld aan een recht op afscheiding.

Het voordeel van Remedial Right Theory ten opzichte van andere benaderingen is dat op deze manier unilaterale afsplitsing beperkt wordt tot een herstellend recht. Er moet sprake zijn van ernstig onrecht; ofwel onrechtmatige annexatie, dan wel ernstige mensenrechtenschendingen.

Ook draagt deze benadering eraan bij dat er juiste intenties zijn; binnen een staat die rechtvaardig is, zal er geen of in ieder geval niet snel een beroep worden gedaan op het recht tot afscheiding, bovendien kan een rechtvaardige staat rekenen op steun van de internationale gemeenschap. Tegelijkertijd meent Buchanan dat staten ook rechtvaardiger zullen handelen, omdat ze anders hun eigen morele claim op hun territorium verspelen.⁵⁰ Zolang een staat zorgt voor de inwoners is er een valide claim op het territorium, neemt een staat zijn verantwoordelijkheid niet, dan vervalt die claim.

Tegenstanders van deze benadering, o.a David Miller, stellen dat een Remedial Right Theory niet relevant is voor het debat, omdat in de meeste gevallen een afscheidingsbeweging gevoed wordt door nationalisme en niet zozeer door kwetsuren van aangedaan onrecht.

Vanuit deze kritiek kunnen we vraagtekens zetten of deze theorie wel voldoet aan het derde criterium namelijk moreel toegankelijk is voor diverse culturele groepen. De Remedial Right Only Theory is sterk beïnvloed door de dekolonisatie na 1945 en het internationale debat over dat thema. Toen stond het belang van het behouden van de bestaande grenzen en daarmee stabiliteit en veiligheid in de betreffende regio's voorop. Er was geen of weinig oog voor de verschillende

⁴⁹ David Miller noemt dit het Balkan-argument, verwijzend naar de situatie in het voormalig Joegoslavië waarin de poging tot afscheiding van een groep leidde tot een ook een poging van een andere groep.

⁵⁰ Allan Buchanan 2004, p. 448

volken die binnen, maar ook vaak over de grenzen van de kolonies heen leefden. Veel afscheidingsbewegingen in de laatste decennia zijn vaak nog een gevolg van de (de)kolonisatie en komen voort uit het streven van volken naar onafhankelijkheid. Onze huidige tijd vraagt om een benadering die ook aan die volken recht doet.

4.3 Seymours alternatieve theorie

Michel Seymour is ook een voorstander van een Remedial Right Only Theory. Met het oog op stabiliteit stelt ook hij dat een recht op afscheiding beperkt moet zijn. Maar het verschil met Buchanan is dat hij in zijn benadering wel ruimte laat voor de unieke positie van volken. Een volk is van belang voor morele waarden in een samenleving en daarom moeten de instituties waarmee volken zich binnen een bestaande staat representeren in stand blijven. Een volk heeft het recht op zelfbeschikking zodat de eigenheid van het volk, bijvoorbeeld de eigen taal en instituties, maar ook de culturele, economische en sociale ontwikkeling gewaarborgd is.

Over al of niet een valide claim hebben op een territorium zegt Seymour zelf dat dat niet zo relevant is. Iedere staat moet namelijk het recht op interne zelfbeschikking van alle groepen binnen de staat waarborgen. Ook al is het een nieuwe, afgescheiden staat, ook dan heeft die staat pas een valide claim op het territorium als er ook zorg is voor de minderheden.

Wanneer er door leidende staten wordt voorzien in interne zelfbeschikking zal dat op de lange termijn tot meer stabiliteit leiden. Als volken zelfbestuur hebben en hun eigen instituties in stand mogen houden dan is er geen noodzaak om af te scheiden. Zoals gezegd is het geopolitiek gezien niet haalbaar dat ieder volk een eigen staat heeft. Multiculturele samenlevingen zijn in dat opzicht onvermijdelijk. Seymours benadering biedt een goede oplossing om dergelijke samenlevingen te laten bestaan en tegelijkertijd ook recht te doen aan de oorspronkelijke culturen.

Het lastige van Seymours begrip van volk is wel dat het een erg ruim begrip is. In zijn definitie kan iedere culturele groep, die een aantal instituties heeft, zich tot een volk ontwikkelen of zich volk noemen. Hij kiest ook bewust voor deze ruime benadering omdat we, zoals hij zegt, niet weten hoe de toekomst zich ontwikkelt en welke groep zichzelf als volk kan gaan beschouwen.

Zijn versie van politiek liberalisme maakt zijn benadering wellicht moreel aanvaardbaar voor een grote groep van verschillende culturen. Het streven is een democratische samenleving waar verschillende groepen, met hun eigen cultuur en instituties, naast en met elkaar kunnen leven. Dat

hoeft niet een westerse democratie te zijn, maar wel een democratie in die zin dat groepen er hun eigen (collectieve) identiteit mogen hebben en dat zij deze identiteit mogen ontwikkelen en uitdragen.

Ik stel dat Michel Seymour met zijn benadering een brug slaat tussen de Primary Right Theoristst en de Remedial Right Theorists. De uiterste posities van beide theorieën zijn met het oog op stabiliteit niet houdbaar: In de Primary Right Theory wordt dan gesteld dat ieder volk recht heeft op een eigen staat. In de meest conservatieve versie van Remedial Right Theory worden de criteria zo streng toegepast dat er alleen een recht is op afscheiding, wanneer er sprake is van onrechtmatige annexatie. Hoewel Seymour zelf zich achter Buchanan schaaft en zichzelf benoemt als een Remedial Right Theorist, neemt hij door het belang van nationaliteit mee te nemen in zijn benadering, een middenpositie in binnen het bredere debat.

Wat betreft zijn notie van volk hecht hij, door nationaliteit alleen van instrumentele waarde te beschouwen (met het oog op culturele diversiteit), verder geen waarde aan de betekenis van nationaliteit voor individuen.

In deze scriptie heb ik de genuanceerdere versies van 'Theories of Secession' besproken, die ook dichtbij elkaar liggen. Zowel Seymour als Miller leggen de nadruk op de vraag naar het recht op zelfbeschikking in plaats van het recht op afscheiding. Het debat zou zich daar ook verder op moeten richten. Met een recht op zelfbeschikking voor volken wordt de stabiliteit in de wereld en het handhaven van de bestaande territoriale grenzen in acht genomen, maar is er ook ruimte voor volken om hun eigenheid te kunnen bewaren en over zichzelf te kunnen besluiten. Om nationalistische motivaties beter te kunnen begrijpen zou de middenpositie die Seymour inneemt wel gebaat zijn bij een sterkere notie van volk. Ik ben het met David Miller eens dat een volk niet alleen instrumentele waarde heeft; nationaliteit gaat verder en dieper dan alleen maar het bereiken van een multiculturele samenleving en heeft ook intrinsieke waarde.

5. Conclusie

Mijn betoog begon ik met de vraagstelling waarom en onder welke voorwaarden een volk recht heeft om zich af te scheiden van een bestaande staat. Voor het beantwoorden van die vraag heb ik een drietal theorieën over afscheiding met elkaar vergeleken, de Primary Right Theory, de Remedial Right Only Theory en een alternatieve benadering van Michel Seymour.

Belangrijk voor mijn betoog is de betekenis die er wordt gegeven aan nationaliteit. Voor mensen is het belangrijk om bij een volk te horen en ook dat dat volk niet verloren gaat. David Miller geeft een theoretisch kader voor die 'nationalistische sentimenten'. Hij stelt dat mensen hun identiteit eraan ontlelen. Dat is niet alleen voor individuen van belang maar ook voor een samenleving. Dat mensen bij een groep horen, zich verbonden voelen, zorgt voor belangrijke maatschappelijke waarden die bijdragen aan het voortbestaan van de samenleving (solidariteit, betrokkenheid, bereidheid te delen). Een volk is daarin inderdaad anders dan andere culturele groepen. Juist vanwege de wisselwerking tussen de verschillende elementen die een volk een volk maken. Eventuele bedreiging van het voortbestaan van een volk kan leiden tot een poging tot afscheiding. Het beschermen van de eigen nationaliteit en daarmee ook de identiteit kan gedaan worden door te stellen dat ieder volk recht heeft op een eigen staat, maar dat is geopolitiek gezien niet haalbaar en met het oog op etnische conflicten ook niet wenselijk. Een route waarbij er wel een recht op afscheiding is, maar wel onder voorwaarden is daarom een betere oplossing.

De Remedial Right Theory zoals gepresenteerd door Buchanan geeft wel beperkingen aan een recht op afscheiding, maar doet onvoldoende recht aan nationalistische motivaties en de behoefte van een volk tot zelfbehoud.

Michel Seymour heeft daar met zijn alternatieve benadering wel oog voor. Volgens hem zijn volken binnen een samenleving de basis voor culturele diversiteit. Dat er meerdere volken naast en met elkaar leven legt de basis voor een tolerante samenleving en is daarmee een bron van moraliteit. Nationaliteit heeft volgens Seymour instrumentele waarde voor een samenleving. Daarin verschilt Seymour wel fundamenteel van Miller, die stelt dat nationaliteit van waarde is omdat mensen, als individu, er identiteit aan ontlelen. Millers opvatting van een volk doet meer recht aan de betekenis van nationaliteit voor mensen en geeft daarmee een sterker argument waarom een volk een recht op zelfbeschikking zou moeten hebben.

Desalniettemin komt ook uit Seymours benadering het standpunt voort dat een volk uniek is (anders dan andere culturele groepen) en ook een recht heeft op zelfbeschikking. Hiermee bedoelt Seymour *interne* zelfbeschikking: wat er nodig is om de instituties van een volk in stand te houden en te ontwikkelen kan en moet geregeld worden binnen bestaande staten.

Seymour komt daarmee tegemoet aan de Primary Right Theorists en slaat zo een brug tussen de verschillende theorieën. Een volk heeft een recht op zelfbeschikking en staten hebben de plicht om in dit recht te voorzien. Pas wanneer staten daarin falen, dan is er een (herstellend) recht op afscheiding.

Literatuur

- Buchanan, Allan. "Theories of Secession", *Philosophy & Public Affairs* 26 (1) (1997) p. 31-61
- Buchanan, Allan. *Justice, Legitimacy and Self-Determination; Moral Foundations of International Law*. Oxford: Oxford University Press, 2004.
- Buchanan, Allan. "Secession." In *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*, (Summer 2013 edition), edited by Edward N. Zalta. (geraadpleegd 5 december 2015)
<http://plato.stanford.edu/archives/sum2013/entries/secession/>
- Malanczuk, Peter. *Akehurst's Modern Introduction to International Law*. Londen/New York: Routledge, 1997.
- Miller, David. *On Nationality*. Oxford: Clarendon Press, 1995.
- Miller, David. "In defence of Nationality", *Journal of Applied Philosophy*, Vol.10, No. 1 (1993)p. 3-16.
- Seymour, Michel. "Secession as a Remedial Right", in *Inquiry* 50, (4) (2007) p. 395 – 423.

Samenvatting

In dit betoog geef ik antwoord op de vraag waarom en onder welke voorwaarden een volk recht heeft om zich af te scheiden van een bestaande staat. Om deze vraag te beantwoorden worden een drietal theorieën over afscheiding met elkaar vergeleken: de Primary Right Theory, de Remedial Right Only Theory en een alternatieve benadering van Michel Seymour.

Belangrijk voor dit betoog is de betekenis die er wordt gegeven aan *nationaliteit*. David Miller, pleitbezorger van de Primary Right Theory stelt dat nationaliteit van intrinsieke waarde is, omdat mensen hun identiteit eraan ontleen. Dat is niet alleen voor individuen van belang, maar ook voor een samenleving. *Een volk* is daarin anders dan andere culturele groepen. Echter het beschermen van de eigen nationaliteit door te stellen dat ieder volk recht heeft op een eigen staat, is om meerdere redenen niet wenselijk. Een route waarbij er wel een recht op afscheiding is, maar wel onder voorwaarden is daarom een betere oplossing. De Remedial Right Theory zoals gepresenteerd door Allan Buchanan biedt die oplossing niet. Hij geeft wel beperkingen aan een recht op afscheiding, maar doet onvoldoende recht aan nationalistische motivaties. Michel Seymour daarentegen heeft daar met zijn alternatieve benadering wel oog voor. Hij stelt dat een volk een recht op afscheiding heeft, als het recht op zelfbeschikking wordt geschonden. Seymour verschilt wel fundamenteel van Miller; volgens hem heeft een volk alleen instrumentele waarde voor een samenleving. Nationaliteit zorgt voor culturele diversiteit en daarmee voor tolerantie. Ik betoog dat Millers opvatting van een volk meer recht doet aan de betekenis van nationaliteit voor mensen en dat hij daarmee een sterker argument geeft waarom een volk een recht op zelfbeschikking zou moeten hebben. Desalniettemin slaat Seymour een brug tussen de verschillende theorieën, door te stellen dat een volk uniek is en een recht heeft op zelfbeschikking. Wanneer dat recht geschonden wordt heeft een volk een (herstellend) recht op afscheiding.